

FAVORIZAREA INFRACTORULUI

Avocat MIRABELA FLORESCU, Baroul Vâlcea

Potrivit art.264 C.pen., ajutorul dat unui infractor fără o înțelegere stabilită înainte sau în timpul săvârșirii infracțiunii, pentru a îngreuna sau zădărnici urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei ori pentru a asigura infractorului folosul sau produsul infracțiunii constituie infracțiunea de favorizarea infractorului. Pentru întrunirea elementelor constitutive ale acestei infracțiuni, se cere ca o condiție esențială, săvârșirea unei infracțiuni anterioare de către o persoană, care va fi ajutată ulterior, fără o înțelegere prealabilă, de către favorizator. Vom analiza în continuare situațiile ce se nasc în legătură cu judecarea infracțiunii de favorizarea infractorului în raport cu infracțiunea săvârșită de persoana favorizată.

Prin decizia nr.476/2000 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, secția penală, s-a hotărât că fapta inculpatului care a pretins și primit bani pentru a nu întocmi acte de constatare cu privire la fapta unei persoane de a conduce pe drumurile publice un autoturism neînmatriculat întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită. De asemenea, ajutorul dat de către inculpat aceleiași persoane, fără o înțelegere prealabilă, în scopul de a îngreuna sau zădărnici urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei ori pentru a asigura infractorului folosul sau produsul infracțiunii, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de favorizare a infractorului, fiind lipsit de relevanță faptul că cel favorizat a fost sau nu tras la răspundere penală¹.

În motivarea acestei soluții, instanța precizează că din interpretarea dispozițiilor prevăzute în art.264 alin.1 rezultă că, în conținutul juridic al infracțiunii de favorizare intră, ca parte componentă, situația premisă a săvârșirii unei infracțiuni de către cel favorizat precum și caracterul corelativ, dar autonom al infracțiunii de favorizare față de cea anterioară. Dat fiind acest caracter autonom, este lipsit de relevanță pentru existența infracțiunii prevăzute de art.264 alin.1 C.pen. dacă cel favorizat a fost sau nu tras la răspundere penală, simplul fapt al comiterii unei fapte prevăzute de legea penală de către acesta realizând situația premisă la care se referă textul incriminator.

Pornind de la această soluție, am dori să facem o analiză a infracțiunii de favorizare a infractorului și a raportului care se stabilește între judecarea acestei infracțiuni și judecarea infracțiunii al cărei autor a fost favorizat. Considerăm că instanța a plecat în argumentare de la o premisă corectă, aceea a existenței unei infracțiuni săvârșite de către persoana favorizată, casre astfel dobândește calitatea de infractor, în sensul legii penale. Nu suntem de acord cu concluzia la care s-a ajuns, respectiv că simplul fapt al comiterii unei fapte prevăzute de legea penală de către persoana favorizată realizează situația premisă cerută de textul de incriminare. Dacă ar fi așa, legiuitorul ar fi inserat expres acest lucru în textul de lege (ajutorul dat unui făptuitor, fără o înțelegere prealabilă stabilită înainte sau în timpul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală), așa cum a făcut în cazul infracțiunii de tăinuire, prevăzută de art.221 C.pen. (cunoscând că bunul provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală). Ori, în textul de lege se prevede expres că ajutorul este dat unui *infractor*, fără o înțelegere prealabilă stabilită înainte sau în timpul săvârșirii *infracțiunii*. Instanța a extins prevederile legii penale, încălcând astfel, considerăm noi, principiul legalității incriminării.

Infracțiunea, conform art.17 alin.1 C.pen., este fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzute de legea penală. Toate aceste trei trăsături esențiale ale infracțiunii trebuie întrunite în mod cumulativ pentru existența acesteia. Ori, dacă săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, ori existența gradului de pericol social necesar se pot constata în tot cursul procesului penal, vinovăția făptuitorului, trăsătură esențială fără de care infracțiunea nu poate să existe, poate fi constatată numai prin hotărârea definitivă a instanței care a judecat cauza care a avut ca obiect această infracțiune. Orice altă referire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană, făcută de către instanța care judecă respectiva cauză ori de o altă instanță mai înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive este, în opinia noastră, o referire implicită la vinovăția persoanei care a săvârșit respectiva faptă și, deci, o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție prevăzută la art.23 alin.8 din Constituție (până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată)

¹ T. Mrejeru, D.P.A. Florescu, D. Safta, M. Safta, *Infracțiunile de corupție – aspecte teoretice și practice*, Editura All Beck, București, 2000, p. 133-139.

și art.5² din C.pr.pen.². Deci, până în momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care se constată vinovăția inculpatului se poate vorbi doar de o faptă prevăzută de legea penală, iar persoana care a săvârșită din punct de vedere penal are calitatea de făptuitor.

În fapt, poate fi vorba de săvârșirea unei infracțiuni de către un infractor, dar în drept nu se poate recunoaște acest lucru decât printr-o hotărâre definitivă. Prin hotărârea definitivă de condamnare făptuitorul dobândește retroactiv calitatea de infractor din momentul săvârșirii faptei, însă, până în acest moment, pentru respectarea principiilor legalității și prezumției de nevinovăție nu i se poate recunoaște această calitate, deși, aceasta poate să existe.

În opinia noastră, fără a contesta caracterul autonom al infracțiunii de favorizare a infractorului, considerăm că o hotărâre definitivă de condamnare a unei persoane pentru această infracțiune presupune recunoașterea implicită a vinovăției persoanei favorizate, care, așa cum am arătat, trebuie să fie infractor în sensul legii penale, adică o persoană care a săvârșit o infracțiune. Pe cale de consecință, pentru respectarea principiului legalității și al prezumției de nevinovăție, considerăm că o hotărâre de condamnare pentru infracțiunea de favorizare a infractorului nu poate fi dată mai înainte de rămânerea definitivă a hotărârii prin care se constată săvârșirea unei infracțiuni de către persoana favorizată.

În concluzie, considerăm nelegală hotărârea instanței de condamnare a unei persoane pentru infracțiunea de favorizare a infractorului, dacă împotriva persoanei favorizate nu s-a început urmărirea penală, ori, procesul penal fiind început, nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă în cauză din care să rezultă vinovăția acesteia. Extinzând situația de fapt, ne punem întrebarea ce se întâmplă în situația în care procesul penal împotriva persoanei favorizate a încetat ca urmare a intervenției vreunui din cauzele care înlătură răspunderea penală (amnistie, prescripția răspunderii penale, lipsa plângerii prealabile sau împăcarea părților). În această situație, instanța care judecă infracțiunea favorizată nu poate continua procesul penal, fiind obligată să dispună încetarea acestuia. Supunem reflecției legalitatea condamnării unei persoane pentru infracțiunea de favorizarea infractorului în această situație, când procesul penal pentru infracțiunea favorizată a încetat fără a se putea stabili cu certitudine vinovăția persoanei favorizate și, deci, întrunirea elementelor constitutive ale unei infracțiuni. În această situație, instanța care judecă infracțiunea de favorizare a infractorului este obligată să analizeze, în opinia noastră, nu numai circumstanțele în care s-a săvârșit infracțiunea de favorizare, ci și circumstanțele în care s-a săvârșit fapta favorizată, pentru a se putea stabili dacă aceasta constituie o infracțiune (respectiv, a fost săvârșită cu vinovăție, prezintă pericol social și este prevăzută de legea penală), acest lucru constituind situația premisă pentru întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de favorizarea infractorului.

Considerăm că nu se încalcă principiul prezumției de nevinovăție prin referirea la săvârșirea unei infracțiuni de către persoana favorizată, deoarece, conform art.13, în cazurile în care intervine o cauză de înlăturare a răspunderii penale, învinuitul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal pentru stabilirea vinovăției acestuia. În situația în care acesta nu o face, procesul penal și toate consecințele care decurg din aceasta încetează, deci o referire ulterioară la vinovăția acestei persoane pentru stabilirea existenței sau inexistenței unei infracțiuni nu este în măsură să aducă atingere principiului prezumției de nevinovăție, persoana favorizată nemaifiind judecată în proces, mai mult, procesul penal împotriva acesteia încetând. Ori, prezumția de nevinovăție se referă la respectarea drepturilor unui învinuit sau inculpat în cadrul unui proces penal în desfășurare, pentru respectarea drepturilor procesuale ale acestuia și nu este încălcată în situația în care procesul penal a încetat, iar referirea care se face la vinovăția acestuia în cadrul altui proces penal în care nu este parte nu mai are nici implicație asupra sa. Nu am putea vorbi în această situație nici măcar despre o atingere adusă imaginii acestei persoane prin referirea la săvârșirea unei infracțiuni deoarece, conform legii, aceasta putea să continue procesul penal pentru a-și dovedi nevinovăția. Nefăcând-o, a acceptat implicit posibilitatea producerii unor asemenea consecințe.

Alta este situația în cazul în care procesul penal împotriva persoanei favorizate nu a început, este în desfășurare sau există vreo cauză de suspendare. Considerăm că în această situație, o hotărâre de condamnare împotriva favorizatorului ar face o referire implicită la vinovăția unei persoane care nu a fost încă judecată (persoana favorizată) și, deși va opera principiul celerității, se va încălca astfel principiul prezumției de nevinovăție și, pe cale de consecință, și pe cel al legalității. Ori, chiar dacă celeritatea procesului penal va avea de suferit, considerăm că prezumția de nevinovăție și legalitatea procesului penal primează.

² Prin Legea nr.281 din 24 iunie 2003, publicată în M.Of. nr.468 din 1 iulie 2003 s-a introdus în Codul de procedură penală (art.5²) principiul prezumției de nevinovăție cu următorul conținut: „Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă”.